

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a **Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

13355

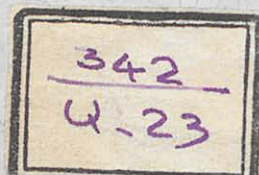
ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻԻՐՔԱՆՅՈՑ

— ԳԼՈՒԽ —

Ազգային Ընդհանուր ժողովի միաձայն հաւանութեամբ
ընդունուած և ստորագրուած Կ. Պօլիս, Հայոց պա-
րիաւերաւան 24 Մայիսի 1860 թ.

ԹԻՖԼԻՍ

Յարսան (Հասկերանո)

1914

342
Ա-23

«ԸՐՓԻ»-ի ԳՐԱԴԱՐԱՆ № 2

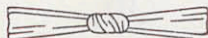
ԱԶԳԱՅԻՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻՒՐԳԱՀԱՅՈՅ

Ազգային Ընդհանուր ժողովի միաձայն հաւանութեամբն
ընդունուած եւ ստորագրուած Կ. Պօլիս, Հայոց պատ-
րիարքարանում 24 Մայիսի 1860 թ.

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան «Էսպերանս»

1913

7386cah

2001

U.S. DEPT. OF JUSTICE

U.S. DEPT. OF JUSTICE

U.S. DEPT. OF JUSTICE

U.S. DEPT. OF JUSTICE

U.S. DEPT. OF JUSTICE

U.S. DEPT. OF JUSTICE

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔ

Ա.

Ազգին ամեն մէկ անհատը առ ազգը պարտաւորութիւններ ունի. ազգն ալ իր կողմէն առ ազգային ամեն մէկ անհատ պարտաւորութիւններ ունի. զարձեալ ամեն մէկ անհատ իրաւունքներ ունի ազգէն և ազգն անհատներէն:

Այս պարտիքներն որոշող և այս իրաւունքները հաստատող իշխանութիւնը ազգային վարչութիւն կը կոչուի, որում Օսմանեան տէրութենէն յատուկ արտօնութեամբ յանձնեալ է Տաճկաստանի Հայոց ներքին գործոց տնօրէնութիւնը:

Բ.

Ազգային վարչութիւնը հիմնեալ է իրաւանց ու պարտեաց սկզբունքին վրայ, որ արդարութեան սկզբունք է. իր ոյժը ձայնից բազմութեան մէջ կը կայանայ, որ օրինաւորութեան սկզբունքն է. ամենայն տնօրէնութիւն ազգային որ չէ համաձայն սոյն սկզբանց, ո՛չ արդար է և ո՛չ օրինաւոր:

Գ.

Ազգն ու ազգային վարչութիւնը փոխադարձ պարտիքներով կապուած է իրարու հետ:

Դ.

Ազգայնոց պարտականութիւնն է՝ ազգին պիտոյից պահանջած ծախքերուն մասնակից ըլլալ իւրաքանչիւրը իր կարողութեան չափովը, ազգին խնդրած ծառայութեանցը յանձնառու ըլլալ, և ազգային վարչութեան ըրած տնօրէնութեանցը ազգասիրաբար հնազանդիլ:

Ե.

Ազգային վարչութեան պարտականութիւնն է՝ ազգին բարոյական, մտաւորական և նիւթական պիտոյիցը հոգ տանիլ, Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւնները անխախտ պահել, մարդկութեան հարկաւոր եղած անհրաժեշտ գիտելեաց ուսումը ազգին ամեն աստիճանի թէ՛ մանչ և թէ՛ աղջիկ տղայոց հաւասարապէս ծաւալել, ազգային հաստատութիւնները պայծառ պահել, ազգին հասոյթները օրինաւոր կերպով աւելցնել և ծախքերը իմաստութեամբ տնտեսել, ազգին ծառայութեանը մշտնջենապէս նուիրեալ անձանց կացութիւնը լաւցնել և ապագան անդորրել, կարօտելուց խնամ տանիլ հայրաբար, ազգայնոց մէջ ծագած վէճերը արդարութեամբ խաղաղել և վերջապէս ազգին բարեկարգութեանն ու յառաջագիւծութեանը աշխատութիւն չը խնայել:

2.

Ահա այս ամեն պարտիքները կատարելու և իրաւունքները ապահովելու գիտամար է որ ազգը հետեւեալ կերպով կը սահմանադրէ զազգային գործոց վարչութիւնը:

Գլուխ Ա.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Կազմութիւն

1. Բարձրագոյն Դրան շնորհած արտօնութեանը համեմատ՝ Ազգային վարչութիւնը երեսփոխանական է.

Ազգը ընդհանուր ժողով մը կը ներկայանայ և անոր միջնորդութեամբը կը վարէ զազգային իշխանութիւնը:

Ընդհանուր ժողովը՝ ազգին ընդհանրական գործոց տնօրէնութիւնն իրեն պահելով, սովորական գործոց վարչութիւնը երկու ազգային ժողովներում կը յանձնէ, կրօնական գործոց մասը՝ կրօնական ժողովի մը, քաղաքական գործոց մասը՝ Քաղաքական ժողովի մը. իսկ խառն գործոց տնօրէնութիւնը՝ այս երկու ժողովոց առժամանակեայ մէկտեղ գալով ձևացած խառն ժողովին կը յանձնէ:

2. Ազգային վարչութիւնը՝ աշխատութեանց բաժանումը բարեկարգութեան առաջին պայ-

ման բռնելով, ազգային գործոց մէջ տեսչութիւնն ու մատակարարութիւնը իրարմէ կը զատէ երկու կարգ խորհուրդներու միջոցով:

Տեսչութեան համար՝ ազգային գործոց գլխաւոր մասերուն յատկացեալ չորս ազգային խորհուրդ կը հաստատէ, որ են՝ Ուսումնական խորհուրդ, Տնտեսական խորհուրդ, Ելեմտական խորհուրդ, Դատաստանական խորհուրդ, և վաւերագործութիւնն իրեն պահելով՝ այս խորհուրդներուն իւրաքանչիւրին ձեռնհասութեանը կը յանձնէ ազգային գործոց այս իւրաքանչիւր մասին տեսչութիւնը:

Մատակարարութեան համար՝ Պօլսի մէջ թաղական խորհուրդներ կը հաստատէ թաղին եկեղեցւոյն անուամբը, և ամեն մէկ թաղին տեղական գործոց և հաստատութեանց մատակարարութիւնը իր թաղական խորհրդին կը յանձնէ, ազգային խորհրդոց տեսչութեանը տակը:

3. Ազգային վարչութեան պաշտօնական գլուխ՝ Պօլսի պատրիարքն է, և կեդրոն՝ Պօլսի պատրիարքարանը:

Ազգային ժողովներն ու խորհուրդները իրենց գլուխ ունենալով ազգին պատրիարքը՝ Պօլսի մէջ ազգային վարչութեան կենդրոնական մասը կը կազմեն, որոց իշխանութիւնը բոլոր Տաճկաստանի Հայոց վրայ կը տարածուի:

4. Ազգային կեդրոնական վարչութիւնը Տաճկաստանի առաջնորդանիստ գաւառներուն մէջ

կը ներկայանայ գաւառական ժողովներով, որոնք Պօլսէ դուրս ազգային վարչութեան գաւառական մասը կը կազմեն, որոյ պաշտօնական գլուխ վիճակին առաջնորդն է, և կեդրոն տեղին առաջնորդարանը:

5. Գաւառական վարչութիւնը նոյն փոխադարձ պարտօք կապուած է գաւառաբնակ ազգայնոց հետ, ինչպէս կեդրոնական վարչութիւնը ընդհանուր ազգայնոց հետ. և իրեն յարացոյց պիտի բռնէ զկեդրոնական վարչութիւնը:

6. Գաւառական վարչութիւնը առաջնորդանիստ քաղաքներու մէջ կրօնական և քաղաքական ժողովներ կը հաստատէ և անոնց կը յանձնէ գաւառին կրօնական և քաղաքական գործոց տեսչութիւնը:

Այս ժողովները քաղաքին թաղերուն մէջ թաղական խորհուրդներ կը հաստատեն իրենց վերատեսչութեանն ու համարառութեանը տակ և անոնց ձեռքովը կը մատակարարեն տեղական գործերը, նոյն յարաբերութիւններով, որով կը վարուին կեդրոնական ժողովները Պօլսի թաղական խորհրդոց հետ:

Նմանապէս իրենց վերատեսչութեանն ու համարառութեանը տակ թեմական խորհուրդներ կը հաստատեն, և ամեն մէկ թեմին տեղական գործոց և հաստատութեանց մատակարարութիւնը իր թեմական խորհուրդին կը յանձնէ:

Պատասխանատուքին

7. Իւրաքանչիւր ժողով և խորհուրդ իր մասին մէջ ձեռնհաս է՝ համարատուութեան պայմանով:

Գաւառական վարչութեան մէջ՝ Թաղական ու Թեմական խորհուրդները համարատու են Գաւառական ժողովներուն. Գաւառական ժողովները համարատու են զաւառական Ընդհանուր ժողովներուն. Գաւառական վարչութիւնը Կեդրոնական վարչութեան համարատու է, և Առաջնորդը Պատրիարքին:

Կեդրոնական վարչութեան մէջ՝ Պօլսի Թաղական խորհուրդները համարատու են ազգային Տեսուչ խորհուրդներուն ըստ Իւրաքանչիւր մասին. Տեսուչ խորհուրդները համարատու են ազգային Քաղաքական ժողովին՝ բացի Դատաստանական խորհուրդէն, որ համարատու է Խառն ժողովին:

Կրօնական ու Քաղաքական ժողովները և Պատրիարքը Ընդհանուր ժողովին համարատու են:

Ընդհանուր ժողովը բարոյապէս պատասխանատու է Ազգին առջև:

Յարաբերութիւն

8. Ազգային վարչութեան՝ ազգին հետ, Արարատեան մայր Աթոռին հետ, Բարձրագոյն Դռան հետ ունեցած յարաբերութիւնները սակզբանց վրայ հիմնեալ պիտի ըլլան.

Ազգին և ազգայնոց հետ՝ միշտ հայրաբար վարուիլ:

Արարատեան մայր Աթոռին հետ՝ աւանդապահ ֆնալ միշտ նոյն յարաբերութեանց, որոնցմով նախնեացմէ անտի կապուած են իրարու հետ Ազգն ու Աթոռը:

Բ. Դրան հետ՝ թէ Ազգին և թէ ազգայնոց կրօնական ու քաղաքական իրաւունքները պահպանելու համար տէրութեան պաշտպանութիւնը խնդրել, և Ազգին հպատակութիւնը հաւատարիմ պահել առ Տէրութիւնը:

Սոյն յարաբերութեանց միջնորդ Պատրիարքն է:

1. ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Ա. Ազգային բնդհանուր ժողով

9. Ազգային Ընդհանուր ժողովը կը բաղկանայ 220 ազգային երեսփոխաններէ, որոնցմէ 160-ը Պօլսի թաղերուն եկեղեցեաց կողմէն ընտրեալ, և 60-ը առաջնորդանիստ գաւառներուն կողմէն ընտրեալ:

Ընդհանուր ժողովին մէջ ազգային երեսփոխանաց անդամակից են.

Նախ՝ ազգային կեդրոնական Վարչութեան անդամներէն՝ Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներուն և չորս Տեսուչ խորհուրդներուն անդամներն ու Թաղական խորհուրդներուն ատենապետները:

Այս կարգի անդամոց թիւը իբր 100 է. բայց այս թիւը երեսփոխանաց թիւին վրայ ճշգիւ չը կրնար աւելցուիլ, վասն զի ասոնց մէջ արգէն երեսփոխան ընտրուածներ ալ կրնան գտնուիլ:

Երկրորդ՝ Ազգին կամ Տէրութեան ծառայութեանը մէջ գլխաւոր պաշտօնով մը պատուեալ անձինք, որոնց արժանաւորութիւնը Ազգին կամ Տէրութեան կողմէն վկայեալ կը համարուի, ինչպէս են Եկեղեցական դասէն՝ Պօլիս գտնուող եպիսկոպոսները, Պօլսի եկեղեցեաց քարոզիչ վարդապետներն ու աւագերէցները. ուսումնական դասէն՝ ազգային մատենագիրներ, վկայեալ բժիշկներ, գլխաւոր դասատուներ, լրագրապետներ. քաղաքական դասէն՝ վերին պաշտօնաւորաց աստիճանակիցներ, արքունի ժողովոց անդամներ, Բ. Դրան դիւաններուն մէջ տնօրէններ և թարգմանապետներ, ազգային կամ արքունի հաստատութեանց մէջ տնօրէններ, ուսումնապետներ. զինուորական դասէն՝ վերին ըսպայից աստիճանակիցներ:

Այս կարգի անդամոց թիւն ալ չը կրնար ճշտուիլ վերոյիշեալ պատճառով. բայց իբր ըսկզբունք՝ այս երկու կարգի անդամոց բովանդակ թիւը երբէք չը պիտի հաւասարի երեսփոխանաց թիւին *):

*) Այս յօդուածը վերաքննելի է. երբ թէ ազգային և թէ տէրութեան պաշտօնաւորաց թիւը այն սո-

10. Ընդհանուր ժողովը է՛ն շատը 400-էն աւելի անգամ չը պիտի ունենայ, և քանի որ երեսփոխանաց մեծագոյն մասը, այսինքն 111-ը գոնէ ներկայ չըլլայ, նիստ չը պիտի կարենայ ընել:

11. Ընդհանուր ժողովին պաշտօնն է՝ Ազգին կողմէն երեսփոխանութեամբ ազգային բարձր պաշտօնաւորները ընտրել, Ազգային ժողովները կարգել, անոնց վարչութեանը համարառու ըլլալ, և ազգային ծանր կամ ընդհանրական գործերը վճռաբար տնօրինել:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ ազգային Սահմանադրութեան ըսկզբունքները անխախտ պահել և անոնց տրամադրութեանցը համեմատ վարուիլ:

12. Ընդհանուր ժողով կը գումարուի.

Նախ՝ կանոնաւորապէս ամեն տարի մարտ ամսին վերջերը ազգային Վարչութեան տարեկան ընդհանուր համարատուութիւնը մտիկ ընելու, ազգային ժողովականաց կէսին ընտրութիւնն ընելու և ազգային տարեկան տուրքին տնօրէնութիւնը հաստատելու համար: Սոյն տարեկան նիստին մէջ վարչութեան անդամները՝ տուրքի խնդիրէն զատ՝ միւս խնդիրներուն մէջ խօսք միայն ունին և ո՛չ քուէ:

2. Կաթողիկոսի ընտրութեան մասնակից ըլլալու համար:

տիճան աւելնայ, որ անկարելի ըլլայ սոյն համեմատութիւնը պահել:

3. Երուսաղէմայ և Պօլսի Պատրիարքաց ընտրութեանը համար:

4. Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց մէջ կամ Պատրիարքին ու ժողովոց մէջ պատահած անհամաձայնութեանց համար: Սոյն պարագայից մէջ ալ Վարչութեան անդամները խօսք միայն ունին և ոչ քուէ:

5. Ազգային Սահմանադրութեան վերաբերնութեանը համար.

Եւ վերջապէս արտաքոյ կարգի պատահած այնպիսի ծանր խնդիրներու համար, գործնք Ազգային ժողովները Ընդհանուր ժողովով որոշել հարկաւոր դատեն:

13. Ընդհանուր ժողով կը հրաւիրեն, նախ՝ Պատրիարքը՝ Ազգին կողմէն, երկրորդ ընդհանուր ժողովին ատենապետը՝ սոյն ժողովին դիւանին կողմէն, երրորդ՝ Կրօնական կամ Քաղաքական ժողովին ատենապետները՝ սոյն ժողովոց կողմէն:

Բ. Պ ա տ Ր ի ա Ր ք

14. Պատրիարքը Ազգային ժողովոց նախագահն է և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ:

15. Պատրիարքը իրեն եկած ամեն գործ՝ որ ժողովին ձեռնհասութեանը տակ է նէ՝ նոյն ժողովին քննութեանն ու որոշմանը պիտի յանձնէ, և ազգային որոշմանց մէջ իր պաշտօնական գրութիւնքը անվաւեր պիտի համարուին, եթէ

ձեռնհաս ժողովին կողմէն ալ կնքեալ կամ ըստորագրեալ չըլլան. իսկ երբ ստիպողական գործ մը պատահի, որոյ տնօրէնութիւնը չը ներէ ըսպասել մինչև ժողովոց գումարման օրը և արտաքոյ կարգի ժողով գումարել կարելի չըլլայ, Պատրիարքը կրնայ ինքնին տնօրինել՝ պատասխանատուութիւնը իր վրայ առնելով, բայց եղելութիւնը կանոնաւոր կերպով միշտ արձանագրել տալով ձեռնհաս ժողովին պէտք է որ իմացնէ առաջիկայ նիստին մէջ զանի վաւերացնել տալու համար:

16. Պատրիարքը իր բացակայութեան ատեն Ազգային ժողովներու մէջ տրուած որոշում մը չըստորագրած՝ իրաւունք ունի զիտողութիւն ընելու և խնդիրը կրկին քննութեան առնել տալու. իսկ երկրորդ որոշումէն ետքը պարտաւորեալ է ստորագրելու՝ եթէ այն որոշումը Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը անհամաձայն չը գտնէ:

17. Պատրիարքը իրաւունք ունի Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը համեմատ չը վարուող ազգային գործակալ մը, այսինքն՝ եկեղեցական մը, վարժապետ մը, եկեղեցւոյ, վանքի, դպրատան կամ հիւանդանոցի մատակարար մը, իր պաշտօնէն հանելու կամ արգիլելու առաջարկութիւն ընել որում որ անկ է:

18. Պատրիարքը իրաւունք չունի ազգային ժողովները կամ խորհուրդները ինքնին լուծելու.

բայց երբոր տեսնէ թէ սոյն ժողովները Սահմանադրութեան հակառակ ընթացքի մը մէջ են, առջի անգամին՝ անոնց ատենապետին հետ կը բանակցի բացատրութիւն ուղելու համար. երկրորդին՝ գրով իմաց կուտայ նոյն ժողովին իր ապօրինաւոր ընթացքը և ի կարգ կը հրաւիրէ զանի. իսկ երրորդին՝ Ընդհանուր ժողով կը կոչէ եթէ ամբաստանելին Ազգային ժողովներէն մէկն է, կամ Քաղաքական ժողովին կը զիմէ եթէ խորհուրդներէն մէկն է, և պատճառներն իմացնելով ամբաստանեալ ժողովին լուծումը կը պահանջէ:

19. Պատրիարքը ազգային սնտուկէն իրեն յատկացեալ ամսական մը պէտք է ունենայ և Պատրիարքարանին ներքին մատակարարութեան պահանջած ծախքը իր վրայ ըլլայ:

Գ. Ազգային Կրօնական ժողով

20. Կրօնական ժողովը 14 բանիբուն եկեղեցականներէ կը բաղկանայ:

21. Կրօնական ժողովին պաշտօնն է՝ ազգային կրօնական գործոց ընդհանուր տեսչութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնքն են՝ Ազգին մէջ կրօնական զգացումը զարգացնել, Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւան-

դուժիւնքը անխտխտ և անարատ պահել, եկեղեցեաց և եկեղեցականաց բարեկարգութեանը հրակել, քահանայից կացութիւնը լաւցնելու և ապագան անդորրելու հոգ տանիլ, արժանաւոր ու բանիրուն եկեղեցականներ հասցնել, և ազգին մէջ ծագած կրօնական վէճերը քննել ու լուծել:

22. Երբ պատահի կրօնական այնպիսի ծանր խնդիր մը, զոր կրօնական ժողովը չը կարենայ լուծել, Լիւդհանուր ժողովին բաղմական գտնող եկեղեցականաց հետ համագումար ժողով պիտի կազմէ. եթէ այն համագումար ժողովն ալ իր ձեռնհասութեանէն վեր դատէ ըզխնդիրը, Արարատեան մայր Աթոռին պէտք է դիմէ:

23. Թէ մայրաքաղաքիս և թէ գաւառներու մէջ վարդապետի և քահանայի ձեռնադրութեան հրամանը կրօնական ժողովէն կը տրուի:

24. Քանի որ եկեղեցւոյ մը ժողովուրդը աւելի քահանայի մը հարկաւորութիւնը չըզգայ և Թաղական խորհրդին միջնորդութեամբ չը խնդրէ, նոյն թաղին եկեղեցւոյն համար քահանայի ձեռնադրութեան հրաման չը պիտի տրուի:

25. Պօլսի եկեղեցեաց քարոզիչ վարդապետներն ու աւագերէցները կրօնական ժողովը կ'որոշէ, և Պատրիարքը կ'անուանէ:

26. կրօնական ժողովին սրբազան պարտաւորութիւնն է հսկել որ՝ հոգեւոր պաշտօնեաները ձրի կատարուին և հոգեւոր պաշտօնեայք եկեղեցիէն ապրին:

Դ. Ազգային փառափառական ժողով

27. Քաղաքական ժողովը 20 քաղաքագէտ աշխարհականներէ կը բաղկանայ:

28. Քաղաքական ժողովին պաշտօնն է՝ ազգային քաղաքական գործոց ընդհանուր վերատեսչութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ ազգային խորհուրդներուն կողմէն իրեն մատուցուած ազգօգուտ առաջարկութիւնները ուշի ուշով քննել և կարեւորութիւնը յայտնելէն ետքը հաստատել զանոնք և անոնց գործադրութեանը արգելքները՝ եթէ կան՝ բառնալու հոգ տանիլ, և Ազգին բարեկարգութեանն ու յարաջադիմութեանը ըստ ամենայնի փոյթ ունենալ:

29. Քաղաքական ժողովը իրեն եկած գործերը՝ որ խորհրդին վերաբերեալ է նէ, նոյն խնդիրներէն քննութեանը պէտք է յանձնէ, և անոր կարծիքը չառած չը տնօրինէ:

30. Քաղաքական ժողովը կրնայ՝ բանաւոր պատճառով մը՝ չընտատաւել կամ ետ ձգել խորհրդի մը ըրած որոշումը, բայց՝ անոր ձեռնհասութիւնը յարգելով՝ չը պիտի կարենայ նոյն որոշման ներհակ որոշում և գործադրութիւն ընել:

31. Քաղաքական ժողովը իրաւունք չունի զազգային խորհուրդներէն մէկը լուծելու, քանի որ Սահմանադրութեան տրամադրութեանցը հա-

կառակ ընթացքի մէջ չըտեսնէ զանի. իսկ եթէ պատահի այսպիսի պարագայ մը, առջի անգամին՝ անոր ատենապետէն բացատրութիւն կուգէ, երկրորդին՝ գրով իմաց կուտայ խորհրդին և կարգի կը հրաւիրէ զանի, իսկ երրորդին կը լուծէ. բայց Ընդհանուր ժողովին տրուելու տարեկան տեղեկագրին մէջ այս լուծման պատճառները պէտք է որ բացատրէ:

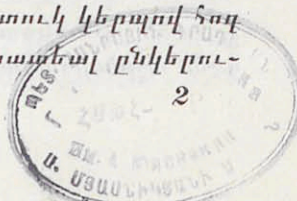
32. Երբ պատահի քաղաքական այնպիսի ծանր խնդիր մը, զոր Քաղաքական ժողովը իր ձեռնհասութենէն վեր դատէ, Ընդհանուր ժողովին պէտք է որ դիմէ:

Ե. Ազգային Ուսումնական խորհուրդ

33. Ուսումնական խորհուրդը 10 ուսումնական աշխարհականներէ կը բաղկանայ:

34. Ուսումնական խորհրդին պաշտօնն է՝ ազգային դաստիարակութեան ընդհանուր տեսչութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնքն են՝ ազգային վարժարանաց բարեկարգութեանը հսկել, ազգային դաստիարակութեան ընդհանուր հիմնադիր մը և դպրոցական կանոններ հաստատել, և անոնց համեմատ՝ ազգային վարժարանաց մէջ միօրինակ ընթաց մը որոշել թէ՛ ուսման և թէ՛ ուսուցման, սկզբնական գիտելեաց ուսումը ծաւալել, աղջկանց դաստիարակութեանը յատուկ կերպով հոգ տանիլ, սոյն նպատակով հաստատելով ընկերու-

թեանց խրախոյս տալ և ձեռնտու ըլլալ, ազգային դաստիարակաց կացութիւնը լաւցնելու և ապագան անդորրելու խնամ տանիլ, ազգին մէջ բանիւրուն դասատուներ հասցնելու և դպրոցաց ընտիր դասագիրքներ պատրաստելու փոյթ ունենալ:

35. Ուսումնական խորհուրդը պէտք է իր կողմէն ամենայն ջան 'ի գործ դնէ որ՝ թէ Պօլսի, և թէ գաւառներու մէջ ամեն թաղ ըսկզբնական դաստիարակութեան դպրոցներ ունենան, նոյնպէս Պօլիս և առաջնորդանիստ քաղաքները մէյ մէկ ազգային ուսումնարան ունենան դասական ուսմանց համար: Այս ուսումնարանէն վկայականով կ'ելնեն աշկերտները, և մասնաւոր ուսմունք ընողներուն՝ դասատուութեան վկայագիր ալ կ'ըտրուի:

36. Ուսումնական խորհուրդը կ'որոշէ ազգային վարժարանաց մէջ ընդունուելու դասագիրքներն ու դասատուները. իսկ քրիստոնէական վարդապետութեան դասագիրքն ու դասատուն կրօնական ժողովէն պէտք է որ խնդրէ:

37. Ուսումնական խորհուրդը կ'ընախագահէ ազգային վարժարանաց տարեկան քննութեանը. իսկ քրիստոնէական վարդապետութեան մասին քննութիւնը կրօնական ժողովին ձեռօքը կ'ըլլայ:

Զ.Ազգային Տնտեսական խորհուրդ

38. Տնտեսական խորհուրդը 10 տնտեսագէտ աշխարհականներէ կ'ըրազկանայ:

39. Տնտեսական խորհրդերին պաշտօնն է՝ ազգային հաստատութեանց և կալուածոց մատակարարութեան ընդհանուր տեսչութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ սոյն հաստատութեանց պայծառութեանն սւ բարեկարգութեանը հոգ տանիլ:

40. Տնտեսական խորհուրդը վանօրէից և հիւանդանոցի համար մասնաւոր հոգաբարձութիւններ կը հաստատէ և անոնց միջնորդութեամբ կը մատակարարէ զայս հաստատութիւնները:

41. Վանօրէից հոգաբարձութիւնը եօթ հոգիէ կը բաղկանայ, որոնց երեքը եկեղեցական և չորսը աշխարհական:

Տնտեսական խորհուրդը կ'ընտրէ զայս հոգաբարձուները և Քաղաքական ժողովին հաւանութեամբը Պատրիարքը կ'անուանէ:

42. Վանօրէից հոգաբարձութեան նպատակը պիտի ըլլայ սոյն հաստատութեանց եկամուտներն ու հասոյթները ազգին օգտին ծառայեցնել. նախ՝ վանօրէից մէջ ուսումնարան հաստատելով՝ կրօնական ժողովին և Ուսումնական խորհրդերին առաջ հիմնադրին համաձայն, և որի մէջ որ պէտք է՝ հիւանդանոց, տպարան, թանգարան:

43. Վանօրէից հոգաբարձութիւնը իւրաքանչիւր վանքի համար երկերկու գործակալ պէտք է ունենայ տեղացի, որոնք վանահօր նա-

խազահութեամբը կը մատակարարեն զվանքը Գաւառական ժողովէն անկախ կերպով:

44. Հիւանդանոցի հոգաբարձութիւնը եօթ հոգիէ կը բաղկանայ, որոնց երկուքը բժիշկ:

Տնտեսական խորհուրդը կ'ընտրէ այս Հոգաբարձո ները և Քաղաքական ժողովին հաստատութեամբը Պատրիարքը կ'անուանէ:

45. Հիւանդանոցի հոգաբարձութեան նպատակը պիտի ըլլայ սոյն հաստատութիւնը իր նպատակին ծառայեցնել, հոն տնօրինելով նախ՝ կանոնաւոր Հիւանդանոց մը աղքատ հիւանդաց համար. երկրորդ՝ Պատուարան մը ծեր ու անկար աղքատաց համար. երրորդ՝ Զգաստարան մը անառակաց համար. չորրորդ՝ Կրթարան մը որը ու անտէրունչ տղայոց համար:

Այս օթեվաններուն իւրաքանչիւրը թէ՛ շենքի և թէ՛ կարգի կողմէն բժշկական կանոնաց և ողջպահիկ օրինաց համաձայն պէտք է կարգադրեալ ըլլայ:

46. Կտակաց տնօրէնութիւնը Տնտեսական խորհրդրդին կը վերաբերի: Այս խորհուրդը պէտք է հսկէ որ ամէն կտակ օրինաւոր կերպով վաւերացեալ ըլլայ, կտակողին գիտաւորութիւնը անխախտ պահուի և գործադրութիւնը ապահով ըլլայ:

Սոյն տրամադրութեանց համեմատ՝ կտակի վերաբերեալ յատուկ կանոններ ու մասնաւոր Հոգաբարձութիւն պէտք է հաստատէ Տնտեսական խորհուրդը:

Երբ կտակին գործադրութիւնը կ'տակողին
գիտաւորութեանը համամատ չըլլայ, ընտանիքը
իրաւունք ունի բողոքելու:

47. Թէ՛ Պօլսի և թէ՛ գաւառներու մէջ գը-
տված ազգային անշարժ ըստացուածոց կալուա-
ծագիրներուն (Սէնէտ, Հէօմէթ, Ֆէրազ) օրինա-
կները Տնտեսական խորհրդին ձեռքով ժողովու-
ելով ազգային դիւանատան մէջ պիտի պահուին
ամենայն ապահովութեամբ:

48. Տնտեսական խորհուրդը պէտք է հսկէ
որ ամեն ազգային ըստացուած օրինաւոր կա-
լուածագիր ունենայ:

49. Ազգային սր և է կալուածի գնումն ու
վաճառումը չըկրնար գործադրուիլ առանց Տըն-
տեսական խորհրդին գիտութեանը, Քաղաքա-
կան ժողովին հաճութեանն ու Պատրիարքին
կնքադրութեանը:

Սոյն տրամադրութեանց ուժովը միւթեւել-
լութիւն ըսուած բանը վերցած է:

50. Պօլսի մէջ և շրջակաները ազգային սր
և է շինութիւն կամ նորոգութիւն չըկրնար ըսկա-
իլ առանց Տնտեսական և Եւմտական խորհրդոց
գիտութեանն ու Քաղաքական ժողովին հա-
ճութեանը:

Նմանապէս ազգային սր և է հաստատու-
թեան համար ստակ չըկրնար ժողովուիլ առանց
վերոյիշեալ պայմանին:

է. Ազգային ելման խորհուրդ

51. Ելման խորհուրդը 10 հաշուագետ աշխարհականներէ կը բաղկանայ:

52. Ելման խորհրդին պաշտօնն է՝ ազգային հասութից և ծախուց ընդհանուր տեսչութիւնը և ազգային սնտուկին համարակալութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ ազգային հաստատութեանց մատակարարութեան հաշիւները կանոնաւորապէս առնել, ծախուց օրինաւորութիւն ըստուգել, ազգային եկամուտներն աւելացնելու ջանք ընել՝ այն աստիճան որ օր մը ազգային սնտուկին մուտն ու ելքը իրարու հաւասար գալով ընդհանուր տուրքը մեծապէս թեթեւանայ:

53. Ազգային սնտուկին մուտքն են գլխաւորապէս՝ տարեկան ընդհանուր տուրք, կալուածական հասոյթ, դիւանական հասոյթ, կտակ, նուէր և այլն. ելք են գլխաւորապէս՝ պատրիարքարանի և դիւանատան ծախք, Հիւանդանոցի ծախք, կարօտեալ թաղերու եկեղեցեացն ու վարժարանացը նպաստ և այլ պատահական ծախքեր:

54. Ազգային սնտուկին հաշիւը տօմարակալութեան կանոնով պիտի բռնուի:

55. Ելման խորհուրդը տարեգլխէն երկու ամիս առաջ յետագայ տարոյն մէջ ըլլալու հասոյթն ու ծախքը կըշռելով՝ հաշուեցուցակը Քաղաքական ժողովին պիտի ներկայացնէ:

Ը. Ազգային Դատաստանական խորհուրդ

56. Դատաստանական խորհուրդը 10 իրաւասէր անձերէ կը բաղկանայ, որոնց հինգը եկեղեցական և հինգը աշխարհական:

57. Դատաստանական խորհրդին պաշտօնն է ազգային դատաստանական գործոց ընդհանուր տեսչութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ հակառակորդները արդարութեամբ իրաւախոհ ընելու ջանալ և իր վճիռներուն հիմ ըրունել կրօնական մասին՝ նախնեացմէ՝ աւանդեալ կանոնները, և քաղաքական մասին՝ Տէրութեան դատարանաց արդի կանոնները:

58. Երբ պատահի այնպիսի խնդիր մը զոր Դատաստանական խորհուրդը իր ձեռնհասութեանէն վեր դատէ, ազգային ժողովներէն որու որ անկ է անոր կըղրկէ:

59. Դատաստանական խորհուրդին մէջ դատեալ անձ մը միշտ իրաւունք ունի կրօնական կամ Քաղաքական ժողովին բողոքելու կամ Սառն ժողով պահանջելու ըստ գործին:

Թ. Թաղական խորհուրդներ

60. Թաղական խորհուրդները կը բաղկանան ըստ տեղոյն 5-էն մինչեւ 9 անդամներէ:

61. Թաղական խորհրդին պաշտօնն է՝ թաղին տեղական գործոց մատակարարութեանը,

եկեղեցւոյն եկեղեցականութիւնը, դպրատան հոգաբարձութիւնը, աղքատաց խնամակալութիւնը ազգայնոց մէջ պատահած վէճերուն քննութիւնը ու խաղաղարարութիւնը:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ թաղին եկեղեցւոյն պաշտօնութեանը խնամ տանիլ, թաղին մէջ թէ աղջկանց և թէ տղայոց համար ըսկզբնական դաստիարակութեան բարեկարգ դպրատուններ ունենալու ջանք ընել, և թաղին կարօտեալ ընտանեաց ձեռնաու ըլլալ:

62. Թաղերուն մէջ թէ եկեղեցւոյ և թէ դպրատան նր և է կալուած Թաղական խորհուրդին անմիջական տնօրէնութեանը տակ է. այսպիսի կալուածոց գնումն ու վաճառումը ըստ 49 Յօդ. կը գործադրուի:

63. Ամեն թաղ մէյմէկ սնտուկ պիտի ունենայ Թաղական խորհրդին հսկողութեանը տակ:

Այս սնտուկին մուտքն են՝ Թաղական տուրքը, եկեղեցւոյ և դպրատան կալուածոց եկամուտները, եկեղեցւոյն հասոյթները, աղքատաց համար եղած նուէրներն ու կտակները և այլն. ելքն են՝ թաղին եկեղեցւոյն և դպրատանց ծախքերն ու աղքատաց օգնութիւնները:

64. Ամեն թաղական խորհուրդ իր թաղին մէջ եղած ծննդոց, ամուսնութեանց և վախճանմանց արձանագրութիւնը պէտք է որ ունենայ կանոնաւոր կերպով:

65. Թաղական խորհուրդները իրենց պաշ-

տօններուն մէջ Տեսուչ խորհուրդներուն հետ ուղղակի յարաբերութիւն ունին. եկեղեցականութեան գործերու համար՝ Տնտեսական խորհրդին հետ, դպրատանց ուսումնական մասին համար՝ Ուսումնական խորհրդին հետ, զըամական գործերու համար՝ Ելմտական խորհրդին հետ, դատական գործերու համար՝ Դատաստանական խորհրդին հետ:

Թաղական խորհուրդը երբ չը կրնայ հակառակորդերը իրաւաբօն ընել, գործը Դատաստանական խորհրդին պէտք է ղրկէ իր ջննութեան տեղեկագրովը:

Ժ. Ազգային դիւանատուն

66. Պատրիարքարանին մէջ դիւանատուն մը պիտի հաստատուի որոյ գործը պիտի ըլլայ ազգային պաշտօնական գրութեանց տընօրէնութիւնը:

97. Դիւանատունը երեք գրասենեակի պիտի բաժնուի:

Ա. Թղթակցութիւն, որ Պատրիարքարանէն զըրկուելու գիրերուն և ի Պատրիարքարան հասած թուղթերուն կարգաւորութեանը կ'ըբաղի:

Բ. Արձանագրութիւն, որ ազգային ժողովոց և խորհրդոց վերաբերեալ թուղթերուն կարգաւորութեանը կ'ըբաղի:

Գ. Ազգահամար, որ ազգայնոց քաղաքային վիճակագրութեանը՝ այսինքն ծննդեան, ամուս-

նութեան և վախճանման վերաբերեալ արձանագրութեանց կարգադրութեանը կգրադի: Սոյն գրասենեակէն կը տրուին ազգայնոց թէ՛ ճամբորդութեան համար և թէ՛ առեւտրական գործողութեանց համար պէտք եղած վաւերական թուղթերը, նաեւ ծննդեան, ամուսնութեան և վախճանման վկայականները:

68. Թղթակցութեանց գրասենեակը՝ ներքին և արտաքին թղթակցութեանց և Թաւրքերէն գրութեանց համար պէտք եղածին չափ ղիւանադպիրներ պիտի ունենայ: Այս գրասենեակը Պատրիարքին հրամանին ներքեւ է և ինք կանուանէ ասոր անդամները Քաղաքական Ժողովին հաւանութեամբը:

Արձանագրութեան գրասենեակը վեց գիւանադպիր պիտի ունենայ. երկուքը կրօնական ու Քաղաքական Ժողովներուն գործոցը յատկացեալ, և չորսը՝ չորս Տեսուչ խորհուրդներուն գործոցը կարգեալ:

Այս գրասենեակին անդամները ամեն մէկը իր վերբերական Ժողովին կամ խորհուրդին հրամանին ներքեւ է, գործնք նոյն Ժողովները կամ խորհուրդները կընտրեն և Պատրիարքը կանուանէ Քաղաքական Ժողովին հաւանութեամբը:

Ազգահամարի գրասենեակը պիտի ունենայ նոտար մը, զոր Քաղաքական Ժողովը կընտրէ և Պատրիարքը կանուանէ:

Այս գրասենեակներուն անդամներուն թիւը

ըստ հարկին կաւելնայ կամ կրպակսի:

69. Դիւանատունը պիտի ունենայ զիւանապետ մը, որ Դիւանատան բոլոր գործոցը տնօրէն և պատասխանատու է, զոր Քաղաքական ժողովը կընտրէ և Պատրիարքը կանուանէ:

Դիւանապետը կընէ Ընդհանուր ժողովին զիւանադպրութիւնը:

70. Դիւանապետը սլարաւորեալ է տարին անգամ մը Պօլսի ամեն մէկ թաղէն և հինգ տարի անգամ մը ամեն մէկ գաւառէն իրենց ազգահամարին, այսինքն՝ ծննդոց, ամուսնութեանց և վախճանմանց տօմարներուն օրինակները պահանջել և ազգային Դիւանատան ընդհանուր ազգահամարին մէջ արձանագրել տալ:

71. Դիւանապետը ազգային լեզուն քաջ գիտցող և Տաճկերէնի ու Ֆռանսերէնի բաւական հմտութիւն ունեցող անձ մը պէտք է որ ըլլայ: Նմանապէս զիւանադպիրները ազգային լեզուն քաջ գիտցող և իրենց մասին մէջ հմուտ անձինք պէտք է որ ըլլան:

72. Դիւանադպիրները մասնաւորապէս պատասխանատու են իրենց վերբերական ժողովին կամ խորհուրդին առջեւ և ընդհանրապէս Դիւանապետին առջեւ:

73. Ազգահամարի գրասենեակէն տրուած որ և է թուղթ և վկայական՝ պատրիարքական կնքով և զիւանապետին ըստորագրութեամբ վաւերացեալ պէտք է ըլլան:

74. Ազգային ղեւանատունը ամեն օր ութ ժամ բաց և ղեւանադպիրները ներկայ պիտի գտնին բաց ի տօնելի օրերէն: Եթէ տօնելի օր մը ժողով կամ խորհուրդ ըլլալ պատահի, նոյն ժողովին կամ խորհուրդին ղեւանապետը նոյն օրը ներկայ պէտք է գտուի:

2. ԳԱԽԱՌԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ա. Գաւառական Ընդհանուր ժողով

75. Գաւառներու մէջ Ընդհանուր ժողով կը կազմուի թաղական և թեմական երեսփոխաններէ, որոց անդամակից են նախ՝ գաւառին կրօնական և Քաղաքական ժողովներուն անդամներն ու Թաղական խորհուրդներուն ատենապետները, երկրորդ՝ Ազգին կամ տեղական իշխանութեան ծառայութեանցը մէջ գլխաւոր պաշտօնով մը պատուեալ անձինք. (տես Յօդ. 9):

76. Գաւառական Ընդհանուր ժողովներուն պաշտօնն է՝ իւրաքանչիւրը իր գաւառին կողմէն երեսփոխանութեամբ գաւառին առաջնորդը ընտրել. կրօնական ու Քաղաքական ժողովները կարգել, անոնց վարչութեանը համարառու ըլլալ, և գաւառական ծանր կամ ընդհանրական գործերը տնօրինել:

Բ. Առաջնորդ

77. Առաջնորդը Գաւառական ժողովներուն

նախագահն է և անոնց գործադիր իշխանութիւնը կը վարէ:

Իր պարտաւորութիւնն է՝ գաւառին մէջ ազգային Սահմանադրութեան գործադրութեանը հսկել:

78. Առաջնորդը չը պիտի կարենայ վանքերու մէջ բնակութիւն հաստատելով իր պաշտօնին գլխէն հեռանալ, այլ գաւառին գլխաւոր քաղքին մէջ ազգային Առաջնորդարանը պիտի բնակի, ուր կը գումարուն և Գաւառական ժողովները:

79. Առաջնորդը գաւառական անտուկէն իրեն յատկացեալ ամսական մը պէտք է ունենայ և Առաջնորդարանին ներքին մատակարարութեան ծախքը իր վրայ ըլլայ:

Գ. Գաւառական ժողովք եւ խորհուրդ

80. Գաւառաց կրօնական ու Քաղաքական ժողովները՝ ըստ տեղոյն 7-էն մինչեւ 12 անդամներէ կը բաղկանան:

81. Գաւառաց թաղական և թեմական խորհուրդները ըստ տեղոյն 5-էն մինչեւ 9 անդամներէ կը բաղկանան:

82. Ամեն գաւառ իր Քաղաքական ժողովին հսկողութեանը ներքեւ մէյմէկ գաւառական սընտուկ պիտի ունենայ գաւառին ազգային եկամտից և ծախուց անտեսութեանն ու համարա-

կալութեանը համար. նմանապէս ամեն թաղ և թեմ իր սնտուկը պիտի ունենայ:

Այս սնտուկներուն համարակալութիւնը կանոնաւոր կերպով պիտի կատարուի:

83. Գաւառներու մէջ ամեն Առաջնորդարան իր գաւառական դիւանատունը պիտի ունենայ. նմանապէս ամեն թաղ և թեմ:

Գաւառական դիւանները պարտաւոր են գաւառին թաղական և թեմական ազգահամարները ժողովել և անոնցմով գաւառական ընդհանուր ազգահամար կազմել:

Գլուխ Բ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՈՒՐՓ

84. Ամեն ազգային անհատ՝ որ չափահաս է և վաստակի տէր, պարտաւոր է ազգային պիտոյից պահանջած ծախքերուն մասնակից ըլլալ, բաց անոնցմէ որոնց կարողութիւն չունենալը իրենց թաղին կամ իրենց արհեստակցաց կողմէն վկայեալ է:

85. Ազգային տուրքը տարեկան է և բաշխման հիմ պիտի բռնուի իւրաքանչիւրին կարողութիւնը:

86. Երկու կերպ է ազգային տուրքը. մէկը ընդհանուր՝ որ ընդհանուր ծախուց յատկացեալ է և կը հաւքուի Կեդրոնական վարչութեան կող-

մէն ազգային սնտուկին համար. և միւսը մասնաւոր՝ որ մասնաւոր ծախուց յատկացեալ է և կը հաւքուի Թաղական խորհրդոց կողմէն թաղական սնտուկին համար:

87. Պօլսի մէջ ընդհանուր տուրքին բաշխման ու հաւաքման եղանակը Քաղաքական ժողովին մէջ կ'որոշուի և Ընդհանուր ժողովով կը հաստատուի: Իսկ թաղական տուրքը ամեն թաղիւ խորհուրդին մէջ կ'որոշէ ու կը հաստատէ:

Սոյնպէս կը տնօրինուին և գաւառներուն մէջ գաւառական ընդհանուր տուրքն ու թաղական մասնաւոր տուրքը:

88. Գաւառները մասնակից պիտի ըլլան ազգային ընդհանուր տուրքին:

Գաւառներուն կողմէն ազգային կեդրոնական սնտուկին տրբուելու մինչև ցարգ սովորութիւն եղած տարեկան տուրքին փոխարէն՝ գաւառական սնտուկը իր հաւաքած գաւառական ընդհանուր տուրքին հարիւրին այսքան պիտի տայ ազգային կեդրոնական սնտուկին:

Հարիւրին որքան տրբուիլը Պօլսին Քաղաքական ժողովը պիտի որոշէ:

Գլուխ Գ.

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ա. ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ

1. ԸՏՐՈՒՐԵԱՆ ԱՅԱՄԱՆԻ

89. Ընտրելու իրաւունքը լման 25 տարւոյ հասակէն կ'ըսկսի:

90. Ընտրելու իրաւունքէն զրկեալ կամ արգիլեալ են դատաստանապէս.

Նախ՝ քրէական յանցանօք դատապարտեալ և հրապարակաւ նշաւակեալ անձինք, որոնք մեռեալ են քաղաքականապէս ըստ օրինաց տէրութեան:

2. Ազգային գործոց մատակարարութեանը մէջ նենգութեամբ բռնուած և ազգային ատեանի մը կողմէն դատապարտութիւն կրած անձինք, որոնց համար դատող ատեանը ազգային գործոց մէջ չը գործածուիլը վճռած ըլլայ:

3. Տէրութեան կողմէն զգաստացուցիչ պատիժ կրած կամ ազգային զգաստարանէն ելած անձինք, որոնց ազգային ատեան մը արգիլած ըլլայ ընտրելու իրաւունքը: Այս արգիլքը կը վերանայ երբոր այսպիսեաց կատարելապէս զգաստացեալ ըլլալը արգիլող ատեանին կողմէն վկայուի:

4. Խելադարութեան պատճառով անբաւարար

կան դատեալ անձինք, որոնց կատարելապէս առողջացեալ ըլլալը վաւերական կերպով վկայեալ չըլլայ:

5. Հարկ եղած ազգային տուրքը կարողութիւն ունենալով մերժող անձինք, որոնք ազգովին եպերելի են իբր ազգային պարտեաց զանցառու: Այս արգելքը կը վերնայ երբ այսպիսիք ազգային այս անհրաժեշտ պարտականութիւնը ճանչել ըսկսին:

2. ԸՆՏՐԵԼՈՒՔԵԱՆ ԱՅԱՅԻՄԱՆԻ

91. Ազգային գործոց տնօրէնութեանը մէջ որոշողական ձայն ունենալու իրաւունքը լման 30 տարւոյ հասակէն կը սկսի:

Ամենայն անհատ ազգային որ եռսուն տարին լրացուած է և չէ դատաստանապէս զըրկեալ կամ արգիլեալ ազգային իրաւանց վայելումէն, ընտրելի է ազգային որ և է պաշտօնի համար:

Բ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈՒՆԱՆԱՅ

92. Ընտրութեան հիմ պիտի բռնուի բնակչաց թիւը:

Պօլսի ամեն մէկ թաղին և ամեն մէկ գաւառին ընկած երեսփոխաններուն բաշխման ցուցակը յատուկ պատկերով պիտի նշանակուի:

Երեսփոխանաց բաշխման ցուցակը՝ ամեն

հինգ տարին անգամ յը կը նորոգուի, ազգային Դիւանատան ընդհանուր ազգահամարին համաձայն:

Այս վերանորոգումը Վարչութեան գլխաւոր անդամոց, այսինքն Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց ատենապետներուն և Տեսուչ ու Մատակարար խորհրդոց ատենապետներուն մէկ տեղ գալովը ձեւացած Համախորհուրդ ժողովին մէջ կըլլայ:

93. Թէ Պօլսի Թաղերէն և Թէ գաւառներէն ուղղուած երեսփոխանները հարկ չէ որ ընտրող Թաղին կամ գաւառին բնակիչներէն ըլլան, բաւական է որ Պօլսի մէջ բնակին, և ազգասիրութեան ու պատուաւորութեան մասին ընտրողաց համարումը ըստացած անձինք ըլլան:

Այս երեսփոխանները չէ Թէ զիրենք ընտրող Թաղին կամ գաւառին երեսփոխանները կը սեպուին Ընդհանուր ժողովին մէջ, այլ Ազգին երեսփոխաններն են համազօր իշխանութեամբ:

Ընտրական ժողովներ

94. Ընդհանուր ժողովին լուծուելու օրէն երկու ամիս առաջ գաւառներուն՝ և մէկ ամիս առաջ Պօլսի Թաղերուն կը ծանուցանէ Պատրիարքը ամեն մէկ Թաղէն կամ գաւառէն ուղղուած երեսփոխանաց թիւը և կը հրաւիրէ ընտրողական ժողով գումարել, յիշելով ընտրելութեան պայմաններն ու ընտրութեան կանոնները:

Սոյն կոնդակին օրինակը թաղական խորհրդարանին մէջ բացադրեալ կը մնայ մինչև ընտրութեանց աւարտումը:

95. Ամեն թաղի մէջ ընտրողական ժողովներ կը կազմուի թաղին բնակիչներէն՝ երեսփոխանաց հետ անգամակից ըլլալու արժանաւորութիւններն արդէն վկայեալ (տես Յօդ. 9) և ընտրողութեան պայմաններն ունեցող անձանցմէ:

Ընտրողական ժողովը 21 հոգիէ կը բաղկանայ. եթէ թաղի մը մէջ վերոյիշեալ անձինքը այս թիւը չը լցնեն, պակասը նոյն թաղին մէջ էն շատ տուրք տուող ընտրողացմէ պէտք է լցնել:

Ընտրողական ժողովին նախագահ՝ եկեղեցւոյն քարոզիչը կամ անոր բացակայութեանը՝ աւագերէցն է. իր դիւանը կը բաղկանայ մէկ ատենապետէ, մէկ ատենադպրէ և երեք քըննիչներէ:

Ընտրողական ժողովը թաղական խորհուրդին հետ միանալով կը նախագահէ ընտրական գործողութեանց:

96. Ընտրողական ժողովը ընտրելեաց ցանկ մը կը պատրաստէ ուղուած երեսփոխաններու թիւէն եռապատիկ աւելի՝ ընտրողաց որոշումը դիւրացնելու համար:

Սոյն ցանկն ալ բացադրեալ կը մնայ թաղական խորհրդարանին մէջ, իսկ ընտրողը ոչ մէկ կերպով ըստիպեալ են այս ցանկին հետեւելու:

97. Ընտրողական ժողովները ամէն մէկը իր թաղին մէջ՝ ընտրողութեան պայմանները ըստուգելով՝ ընտրողաց ցանկ մը պիտի պատրաստեն այբուբենի կարգով. այս ցանկը ութը օր բաց պիտի մնայ թաղական խորհրդարանին մէջ, որպէս զի թաղին ընտրողները կարենան իրենց անուանը վրայ ղիտողութիւն ունին նէ՝ ընել:

98. Ընտրողական ժողովը ամէն մէկ ընտրողի մէյմէկ ընտրողագիր պէտք է տայ սոյն օրինակ.

Ա... ընտրող

Ա... (անուն թաղին)

և ընտրողական ժողովին կողմէն ըստօրագրեալ:

Առանց այս ընտրողագիրը ներկայացնելու ոչ ոք պիտի կարենայ քրէտուիին մերձենալ:

99. Եթէ ընտրութեան հրաւերը՝ որ և է պատճառով՝ Պատրիարքին կողմէն չըլլայ (տես Յօդ. 94) ազգային Վարչութեան կողմէն պէտք է որ ըլլայ քաղաքական ժողովին ատենապետին ձեռօք:

Եթէ ազգային Վարչութիւնն ալ զանցառութիւն ընէ իր այս պարտականութիւնը կատարելու, և ընտրութեան համար Սահմանադրութեան որոշած ժամանակը հասած ըլլայ, այն ատեն ընտրողները իրաւունքնին վարելով՝ լիակատար իշխանութեամբ կը ժողովուն իրենց թաղին կամ թեմին եկեղեցւոյն խորհրդարանը և ընտրողական ժողով կազմելով կրնան իրենց

երեսփոխաները ըստ ընտրական կանոնաց:

Երբոր այս կերպով երեսփոխանաց մեծագոյն մասին ընտրութիւնը լմնայ, անմիջապէս լուծեալ է ըստ օրինի հին ընդհանուր ժողովը և զուրկ ամենայն իշխանութենէ, ուստի և ինչ որ գործէ կամ գործածէ նոյն կէտէն ստղին, ապօրինաւոր է և ապագօր իբրև չեղեալ:

Քուէարկութիւն

100. Ընտրողաց ցանկին բացուելէն շաբաթ մը ետքը՝ կիրակի առաւօտ ժամերգութեան աւարտումէն ետեւ՝ թաղական խորհրդարանին մէջ քուէարկութեան կըսկսուի սապէս:

Ընտրողական ժողովին նախագահը ընտրողաց ցանկը ձեռքը առած կարգով կը կոչէ ընտրողները որոնք ընտրողագիրնին կը գնեն սեղանին վրայ և ընտրողաց ցանկին մէջ իրենց անունը առջև ստորագրելէն ետքը՝ հոն թուղթի մը վրայ քանի երեսփոխան ուզուած է նէ՝ այն քան անձի անուն կը գրեն իրենց ձեռքովը վերէն ի վար կարգով և ամեն մէկ անուան առջև մականուն, բնակութիւն, արհեստ նշանակելով թուղթը կը ծալեն քուէտուփին մէջ կը ձգեն:

101. Քուէարկութիւնը գաղտնի է. ուստի պէտք է որ քուէարկութեան առանձին կերպով մը գրեն իրենց քուէաթուղթը, որպէսզի ուրիշ մը չը կարենայ տեսնել գրուած անունները:

102. Քուէարկութիւնը սկսած օրը պէտք է լմննայ:

Ընտրողացմէ ով որ այն օրը քուէարկութեան չներկայանայ՝ իրաւունք չունի ետքը բողոքելու:

103. Ոչ ոք պիտի կարենայ միանգամայն երկու թաղի կամ գաւառի մէջ քուէ տալ:

104. Միացեալ թաղերն ու թեմերը՝ եթէ իրարու մօտ ըլլան, մէկտեղ գալով կրնեն քուէարկութիւնը, իսկ եթէ հռի ըլլան՝ իւրաքանչիւրը զատ զատ քուէարկութիւն կրնեն ու ետքը քուէարկութեանց արդիւքը կը միացնեն:

Քուէնամար

105. Քուէարկութիւնը լմննալէն ետքը՝ նոյն օրը միևնոյն նիստի մէջ ընտրողական ժողովին հսկողութեանը ներքև տուփը կը բացուի. քննիչները քուէները կը համրեն և քուէարկուաց թիւին հետ կը բաղդատեն. եթէ տարբերութիւն գտուի կամ եղած տարբերութիւնը աննշան ըլլայ, այնօրեքն՝ մէկ կամ երկու թիւի (վասնզի կրնայ պատահիլ, որ քուէարկուացմէ մէկ կամ երկուքը մոռցած ըլլան ընտրողաց ցանկին մէջ ըստորագրելու), քուէարկութիւնը վաւերական կը համարուի. իսկ եթէ երկուքէն աւելի ըլլայ տարբերութիւնը և ընտրողական ժողովը խարդախութեան կասկած ունենայ, դարձեալ քուէար-

կութիւն ընել կորոշէ միւս օր մը մինչև առաջիկայ կիւրաակէն:

Նմանապէս եթէ ուզուած երեսփոխանաց թիւը չը լրցուի առաջին անգամին՝ մնացածին համար երկրորդ անգամ ընտրութիւն կըլլայ ուրիշ օր մը:

106. Եթէ պատահի որ մէկը պէտք եղածէն աւելի թուով անուն գրած ըլլայ իր քուէաթուղթին մէջ, նոյն թիւէն ետքը եկած անունները անընդունելի են:

Նմանապէս վերէն ի վար կարգով չգրուած անուններուն քուէաթուղթը անհամարելի է:

107. Քուէարկուաց թիւին կէսէն աւելի քուէ ըստացողներուն մէջ է՞ն շատ ըստացող անձինքը երեսփոխան ընտրուած են:

108. Եթէ մէկ կամ երկու անգամով առաւելութիւն չստացուի, ընտրողական ժողովը կը ծանուցանէ է՞ն շատ առաւելութիւն ըստացող երկու անունները, և երրորդ քուէարկութիւնը օրինաւորապէս այն երկու անուանց վրայ կըլլայ:

109. Եթէ հաւասար քուէ պատահի երկու անձանց վրայ, երիցագոյնը ընտրեալ է:

Վաւերացում քննութեանց

110. Ամեն ընտրողական ժողով՝ իր թաղէն կամ գաւառէն ընտրուած երեսփոխանաց անունները Քաղաքական ժողովին կը ներկայացնէ Պատրիարքին ուղղեալ տեղեկագրով մը, որոյ

մէջ պէտք է ճշտիւ նշանակուած ըլլայ քուէաթուղթին օրինակը, այսինքն՝ ընտրեալին անունը, մականունը, բնակութիւնն ու արհեստը և քուէարկութեան բոլոր պարագաները:

Քաղաքական ժողովը՝ Քուէարկութեանց տեղեկագիրները քննելով, կ'ըստուգէ երեսփոխանաց իշխանութիւնը:

Այս ըստուգութենէն ետքը Պատրիարքը պաշտօնական կերպով իմաց կուտայ նորընտիր երեսփոխանաց և կը հրաւիրէ զանոնք ընդհանուր ժողով գումարել որոշեալ օր մը:

111. Ընդհանուր ժողովը իր առաջին նիստին մէջ Քաղաքական ժողովին քննած տեղեկագիրները մտիկ ընելով՝ ընտրութեանց ըստուգութիւնը կը վաւերացնէ և երեսփոխանաց իշխանութիւնը հաստատելով իր կազմութիւնը կը լրացնէ:

112. Ընդհանուր ժողով կ'ընայ գումարուիլ երբ երեսփոխանաց մեծագոյն մասը՝ որ Պօլսի մէջ է՝ ընտրուած ըլլայ, առանց սպասելու ընտրութեանց վերջը կամ գաւառական երեսփոխանաց որոնց ընտրութեան լուրը մէկ կողմէն Պօլս հասնելու վրայ կ'ըլլայ:

113. Եթէ մէկը քանի մը թաղերու կամ քանի մը գաւառներու կողմէն ընտրուած ըլլայ, ինքը կ'որոշէ որ թաղին կամ որ գաւառին երեսփոխանութիւնն ընդունելը: Եթէ ինքը չ'ուզէ որոշել, Ընդհանուր ժողովը վիճակով կ'որոշէ:

Սոյն պարագային մէջ ընտրող թաղին կամ
գաւառին իմաց կը տրուի ուրիշ երեսփոխան
մ'ընտրել:

Սոյնպէս կ'լլայ երբ վախճանման կամ հրա-
ժարման պատճառով երեսփոխանաց մէջէն պակ-
սող ըլլայ:

114. Ժողովարանին մէջ բացազրեալ պէտք
է ֆնայ երեսփոխանաց ցանկը այբուբենի կար-
գով շինուած, որոյ մէջ թուականովը կը նշա-
նակուի անուան առջև՝ հրաժարում, վախճանում,
կայն: Նմանապէս երեսփոխանաց հետ առաջին
և երկրորդ կարգէ անդամակից (Յօդ. 9) եղող
անձանց ցանկը: Այս ցանկերը հինգ տարին ան-
գամ մը կ'ընտրողուն Լնդհանուր ժողովին նո-
րոգմանը հետ:

Ըստ հարկին գործածելու համար երեսփո-
խանաց մէյմէկ տպեալ արտօնագիր երեսփոխա-
նութեան պէտք է տրուի սոյն օրինակ.

Ա . . . Ազգային երեսփոխան

(Ամ՝ Բրիստոսի)

.

(Ստորագրութիւն երեսփոխանին)

Եւ ճակատը պատրիարքական կնքով կնքեալ:

Գ. Ընտրութիւն պատրիարքի

115. Պատրիարքը պէտք է որ էջմիածնայ կաթողիկոսէն ձեռնադրեալ կամ անկէ իբր էջմիածնայ եպիսկոպոս ընդունեալ անձ մ'ըլլայ և Օսմանեան Տէրութեան հպատակ:

116. Կրօնական ու Քաղաքական Ժողովները խառն ժողով կազմելով ընտրելութեան պայմաններն ունեցող եպիսկոպոսաց և վարդապետաց արժանիքը կը քննեն թէ կրօնական և թէ քաղաքական մասին և կ'որոշեն երեք ընտրելի ուրոնց անունները Ընդհանուր Ժողովին կը ներկայացնեն:

Ընդհանուր Ժողովին մէջ այն երեք ընտրելի անձանց վրայ դադանի քուէարկութիւն ըլլալով՝ ո՛վ որ մեծագոյն մասին հաւանութիւնը ըստանայ, անի կ'ըլլայ օրինաւոր Պատրիարք Ազգին:

Եթէ առաջին անգամին մեծագոյն մաս չը վաստկուի, երկրորդ անգամ քուէարկութիւն կ'ըլլայ. եթէ երկրորդին ալ չըյաջողի, երկու առաւելագոյն քուէ ըստացողաց անունները կը ծանուցուի դիւանին կողմէն և երրորդ քուէարկութիւնը օրինաւորապէս այն երկուքին վրայ կ'ըլլայ:

Եթէ պատահի որ քուէները երկու անձի վրայ հաւասարապէս բաժնուին, այն ատեն երկուքին մէկը վիճակով կ'ընտրուի:

Եթէ ընտրեալը վարդապետ ըլլայ, անմիջապէս Էջմիածին կը զըրկուի եպիսկոպոս ձեռնադրուելու համար:

117. Ընտրութիւնը լրմըննալէն ետքը տեղեկագիր մը կը շինուի, զոր բոլոր բազմականք կ'ըստորագրեն, և որոյ օրինակը՝ Ընդհանուր ժողովին կնքովը կնքեալ՝ Խառն ժողովին միջնորդութեամբը Բ. Դրան կը մատուցուի, որ կ'անուանէ զՊատրիարքը:

118. Նորընտիր Պատրիարքը՝ դեռ Բ. Դրան չը ներկայացած՝ Եկեղեցւոյ մէջ և Ընդհանուր ժողովին առջև հանդիսաւոր ուխտ կ'ընէ սոյն օրինակ. «Առաջի Աստուծոյ և առաջի Ազգիս Հայոց ներկայացեալ յԸնդհանուր ժողով՝ ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Ազգային Սահմանադրութեան և հրսկել բոլոր սրտով նորին անթերի գործադրութեան»:

119. Եթէ Պատրիարքը Սահմանադրութեան գէմ պակասութեան մը մէջ գտուի, ամբաստանութեան տակ կ'ընկնի:

120. Պատրիարքին վրայ ամբաստանութիւն մը՝ կամ ազգային երեսփոխանաց կողմէն, կամ Կրօնական ժողովին և կամ Քաղաքական ժողովին կողմէն կրնայ ըլլալ:

Երբ այսպիսի ամբաստանութիւն մը պատահի, Ընդհանուր ժողովը կը գումարուի և իր մէջէն քննիչ յանձնաժողով մը կը կարգէ 21 հոգիէ բաղկացեալ (7 եկեղեցական, 7 թաղական

երեսփոխան, 7 գաւառական երեսփոխան) որոնք ամբաստանողաց մէջէն պէտք չէ որ ըլլան:

Քննիչ յանձնաժողովը՝ ամբաստանութիւնը քննելով, տեղեկագիր կուտայ Ընդհանուր ժողովին որ գաղտնի քուէարկութեամբ կ'որոշէ խընդիրը: Եթէ այս որոշումը՝ որ ստորագրեալ պէտք է ըլլայ որոշման կողմը քուէ տուող ժողովականներէն, Պատրիարքի հրաժարումը վճռած ըլլայ, երկու ժողովոց ատենապետները Պատրիարքին: Իր ներկայացնեն, որ յայնժամ Ազգային որոշ կամքը տեսնելով հրաժարականը տալու պարտաւորեալ է:

121. Հրաժարեալ Պատրիարքը վիճակաւոր եպիսկոպոսաց կարգը կ'անցնի և ըստ այն կը տնօրինուի Խառն ժողովին կողմէն:

Դ. Ընտրութիւն Առաջնորդաց

122. Առաջնորդի ընտրութիւնը գաւառական Ընդհանուր ժողովին մէջ կ'ըլլայ նոյն և նրման Պատրիարքի ընտրութեան:

Սոյն ընտրութիւնը գաւառական Խառն ժողովին միջնորդութեամբ վաւերական տեղեկագրով կը ծանուցուի Պատրիարքին, որ կեդրոնական Խառն ժողովին հաւանութեամբը կ'անուանէ զԱռաջնորդը:

123. Եթէ Առաջնորդը Սահմանադրութեան դէմ պակսութեան մը մէջ գտուի, ամբաստանութեան տակ կ'ընկնի Գաւառական ժողովոց

կողմէն. և քննութիւնը ըստ 120 յօդուածին ըլ-
լալով՝ դատը կեղրոնական խառն ժողովին մէջ
կը տեսուի, որ ըստ պատշաճին կը տրօրինէ:

Ե. Ընտրութիւն ժողովականաց եւ խորհրդականաց

124. Ընդհանուր ժողովը կ'ընտրէ Կրօնա-
կան ու Քաղաքական ժողովոց անդամները:

Քաղաքական ժողովը կ'ընտրէ Տեսուչ խո-
րհրդոց անդամները բաց 'ի Դատաստանական
խորհրդէն, որոյ եկեղեցական անդամները Կրօ-
նական ժողովը կ'ընտրէ:

Դատաստանական խորհրդին անդամները
40 տարին լրացուցած և ամուսնացեալ անձինք
պէտք է որ ըլլան:

Թաղին ընտրողները կ'ընտրեն Թաղական
խորհրդին անդամները Թաղին Ընտրողական Ժո-
ղովին ներկայութեանը, ըստ ընտրական օրինաց:

Սոյնպէս կ'ըլլայ և գաւառներու մէջ ժողո-
վականաց և խորհրդականաց ընտրութիւնը:

125. Ընդհանուր ժողովը հինգ տարին ան-
գամ մը մարտի վերջը կը լուծուի և ապրիլի ըս-
կիզբը կը նորոգուի:

Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներն ու
Տեսուչ խորհրդները ամեն տարի մարտի վերջը
կ'իսով չափ միայն կը լուծուին և ապրիլի ըս-
կիզբը կը նորոգուին ¹⁾:

¹⁾ Առջի անգամին միայն՝ ժողովականաց եւ խո-
րհրդականաց կէսին լուծումը վիճակով կորոշուի:

Թաղական ու Թեմական խորհուրդները չորս տարին անգամ մը մարտի վերջը կը լուծուին և ասորիւ ըսկիզբը կը նորոգուին:

Սոյնպէս կ'ըլլայ և գաւառներու մէջ ժողովոց և խորհրդոց նորոգումը:

126. Ազգային երեսփոխաններն ու Թաղական և Թեմական խորհրդականները անմիջապէս վերընտրելի են նոյն պաշտօնին համար: Իսկ Կրօնական ու Քաղաքական ժողովոց և Տեսուչ խորհրդոց անդամները՝ որ անմիջապէս վերընտրելի չեն նոյն պաշտօնին համար, ուրիշ ո՞ր և է պաշտօնի համար վերընտրելի են:

Սոյնպէս է նաեւ գաւառներու մէջ գաւառական պաշտօնաւորաց վերընտրութիւնը:

127. Ամեն անգամ որ ազգային ժողովներն ու խորհուրդները նորոգուին, նորընտիր անդամոց ցանկը օրագրի միջոցով պէտք է հրատարակուի:

Գլուխ Դ.

ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԺՈՂՈՎՈՅ ԵՒ ԽՈՐՀՐԴՈՅ

1. Պատշտական կանոն

128. Ամեն ժողով և խորհուրդ պէտք է ունենայ ատենական ղիւան մը, որ կը բաղկանայ ատենապետէ մը, ատենադըպրէ մը և պէտք ե-

դածին չափ փոխանորդներէ, զորոնք ժողովն իր մէջէն կընտրէ:

Առջին անգամին երիցագունին ատենապետութեամբը և կըտսերագունին ատենադպրութեամբը նիստ կընէ և իր դիւանը կը կազմէ:

129. Ատենապետին պաշտօնն է՝ ատենաբանալ և գոցել, ատեանին ներքին վարչութիւնը տնօրինել, վիճաբանութիւններն ուղղել, կանոնադրութեանց պահպանութեանը հրսկել և ատենաբաններուն կարգով խօսք տալ:

130. Ատենադպրին պաշտօնն է՝ ատեանին մէջ խօսուածները գրի առնել, եղած որոշումներն ու տրուած պատճառաբանութիւնները ճշդիւ նշանակել և ատենադրութիւնը հետեւեալ ատեանին ներկայացնել, և ամեն ատեանին խընդիրներու ցանկը պատրաստել առաջնութեան կարգով:

131. Ատենապետի ու ատենադպրի փոխանորդներուն պաշտօնը պիտի ըլլայ անոնց ներկայ չը գտուած ատեաններուն մէջ զանոնք փոխանակել:

132. Ատենական դիւանը տարին անգամ մը կը նորոգուի և անդամներն անմիջապէս վերընտրելի են:

Ընդհանուր ժողովին դիւանը 5 տարին անգամ մը Ընդհանուր ժողովին հետ կ'նորոգուի:

2. Ատենական կանոն

133. Կրօնական ու Քաղաքական ժողովներն

ու Տեսուչ խորհուրդները շաբաթն անգամ մը կը գումարուին ի Պատրիարքարան որոշեալ օր մը:

Ատենապետները կրնան ուրիշ օր մը՝ կամ ուրիշ տեղ մը արտաքոյ կարգի ժողով կամ խորհուրդ գումարել ստիպողական պարագայի մէջ:

Ընդհանուր ժողովին գումարուելու օրը լրբագրի միջոցով պէտք է ծանուցուի գտնէ երեք օր առաջ:

134. Առանց մեծագոյն մասի ներկայութեան նիստը անբաւական կը համարուի և խընդրի մը վրայ վերջին որոշում չըկրնար տրուիլ:

135. Առանց ատենապետի և ատենադպրի ատենան չըկրնար բացուիլ:

Երբ մեծագոյն մասը ներկայ ըլլալով՝ ատենապետը կամ ատենադպիրը և անոնց փոխանորդները ներկայ չըլլան, երիցագունին ատենապետութեամբն ու կրտսերագունին ատենադպրութեամբը կը բացուի ատենան:

136. Ատենապետէն խօսք չը խնդրած և չառած ներելի չէ խօսիլ ատենանի մէջ:

137. Խնդիր մը առաջարկել ուզողը՝ նախ խնդիրներուն ցանկին մէջ պէտք է գրել տայ խնդիրն ու իր անունը, և երբ կարգը գայ, այն ատեն իրաւունք ունի խօսալու նոյն խնդրին վրայ և ժողովը զանի մտիկ ընելու պարտաւոր է: Այս կարգը այն ատեն միայն կրնայ փոխուիլ՝ երբ ուրիշ խնդիր մը պատահի, որոյ ըստիպողական ըլլալը ժողովն որոշէ:

138. Խնդիր մը լաւ մը քննուելէն, վիճուելէն և անոր վրայ ամենուն կարծիքը առնուելէն ետքը պէտք է որ քուէի դրուի, և որոշումը ներկայ գտուող անդամներուն մեծագոյն մասին հաւանութեամբը կը տրուի:

139. Երբ ձայները հաւասար զան՝ եթէ նախագահը ներկայ է՝ նախագահին կողմը կը հակի որոշումը, եթէ ոչ՝ ատենապետին կողմը:

140. Խառն ժողովին մէջ խնդրի մը որոշում տալու համար պէտք է որ երկու ժողովները զատ զատ քուէարկութիւն ընեն. երբ երկուքին ալ մեծագոյն մասը միեւնոյն որոշումն ըրած ըլլայ՝ խնդիրը կը լուծուի. իսկ հակառակ դիպուածի մէջ անհամաձայնութիւն կը սեպուի երկու ժողովոց մէջ, և տնօրէնութիւնը Լնդհանուր ժողովին կըմնայ (Յօդ. 1, 12):

141. Ժողովներուն մէջ ճիշդ ընտրութիւն, դատաստան, ազգային տուրքի հաստատութիւն Սահմանադրութեան վերաքննութիւն, գաղտնի քուէարկութեամբ կ'որոշուի. նոյնպէս կ'ըլլայ նաեւ ուրիշ ճիշդ խնդրի մէջ երբ գաղտնի քուէարկութիւն պահանջող ըլլայ:

142. Խորհրդոց ատենապետները կրնան մենակ կամ ըստ հարկին խորհրդական մ'ալ հետ առնելով՝ ուղած ատենին Քաղաքական ժողովին մէջ ներկայանալ և իրենց խորհրդին վերաբերեալ գործերուն վրայ խօսիլ, բայց քուէ չունին:

143. Ժողովներու և խորհուրդներու մէջ ամեն նիստ իր ատենագրութիւնը պէտք է ունենայ, զոր ներկայ գտուող անդամները կ'ստորագրեն:

Ընդհանուր ժողովին ատենագրութիւնները Պատրիարքն ու դիւանին անդամները միայն կ'ըստորագրեն:

Ընդհանուր ժողովին անդամները ներկայութեան թուով իմ վրայ կ'ըստորագրեն ժողովարանը մտած ատենին:

144. Ամեն ժողով և խորհուրդ իր տեսչութեան կամ մատակարարութեան վրայ տարեկան ընդհանուր տեղեկագիր պէտք է որ տայ իր համարառու ժողովին կամ խորհուրդին:

Սոյն տեղեկագիրը բոլոր անդամոց կողմէն ըստորագրեալ պէտք է ըլլայ:

145. Երեք անգամ իրարու վրայ առանց բանաւոր պատճառ մը գրով իմացնելու ներկայ չըգտուող ժողովականին կամ խորհրդականին անունը ատենագրութեան մէջ կը յիշուի, և ժողովին կամ խորհրդին կողմէն ատենապետը անոր կը գրէ չը գալուն պատճառը հարցնելու համար. եթէ պատասխան չընդունի ժողովը, կամ ընդունած պատասխանը զինքը գոհ չընէ, երկրորդ գրութեամբ ժողովին դատուածը կ'իմացնէ անոր և կը յորդորէ որ յաջորդ ատեանին ներկայ գտուի. եթէ նորէն չը ներկայանայ, այնպիսին իր ազգասիրական պարտուցը մէջ

զանցառութիւն ըրած ըլլալով՝ իր զանցառութիւնը հրաժարական կը սեպուի. եթէ այդպիսեաց թիւը մինչև 3 հասնի, ժողովին նախագահը կամ ատենապետը անոնց տեղ զանոնք ընտրող ժողովէն ուրիշ անդամներ կը խնդրէ ¹⁾:

Նոյնը պէտք է ընէ երբ նոյն թուով ժողովականք կամ խորհրդականք պակսին թէ վախճանման և թէ հրաժարման պատճառով:

Գլուխ Ծ.

ՎԵՐԱՔՆՈՒԹԻՒՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

146. Սահմանադրական ժողովով որոշեալ Ազգային Սահմանադրութիւնը առաջին անգամ առժամանակեայ ընդհանուր ժողովով կ'ընդունուի ու կ'ըստորագրուի, և յետոյ սահմանադրականապէս կազմեալ Ընդհանուր ժողովը դաւձեալ ըստորագրելով՝ Ազգին կողմէն կը վաւերացնէ զանի և վճռաբար կը հաստատէ:

Սահմանադրութեան ըստորագրեալ բնագիրը ազգային դիւանատան մէջ կը պահուի և օրինակը տպագրութեամբ կը հրատարակուի:

147. Ազգային Սահմանադրութիւնը ազգովին ընդունուելէն ետքը՝ Ազգին որոշ ու յայտնի կամքը կը սեպուի, և անոր պարունակուած տրամադրութիւնքը անփոփոխելի են ազգային վարչութեան կողմէն:

¹⁾ Այս տրամադրութիւնը Ընդհանուր ժողովին վերաբերեալ չէ:

Իսկ՝ երբ ազգային Վարչութիւնը Սահմանադրութեան գործադրութեանը մէջ երկար փորձով ինչ ինչ յօդուածներու փոփոխութեան պէտք տեսնէ, ինք միշտ համեմատ վարուելով անոնց, իր ընթացքին երրորդ տարւոյն վերջերը միայն քննութեան առաջարկութիւն կ'ընայ ընել Ընդհանուր ժողովին:

148. Երբ Ընդհանուր ժողովը վերաքննութեան առաջարկութիւն ընդունի, Վերաքննութեան ժողով մը կը կազմէ սա կերպով.

Կրօնական և Քաղաքական ժողովներէն չորսական հոգի, Տեսուչ խորհուրդներէն երեքական հոգի, և ասոնցմէ դուրս 10 հոգի զօր Ընդհանուր ժողովը իր մէջէն կամ դուրսէն կ'ընտրէ, ընդամենը 30 հոգի:

148. Վերաքննութեան ժողովը ազգային Վարչութեան կողմէն եղած զիտողութիւնները միայն քննութեան տակ առնելով, պէտք եղած փոփոխութիւնները կ'որոշէ և Պատրիարքին միջնորդութեամբը Ընդհանուր ժողովին կը ներկայացնէ:

150. Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը Ազգին համար անընդունելի է, երբ հիմնական ըսկզբանց տրամադրութեանցը համաձայն չըլլայ, այն սկզբանց՝ որով ապահովեալ են ազգին իրաւունքները, իրաւունք՝ որոնց վրայ ազգն անգամ չունի իշխանութիւն տնօրէնութեան զի միանգամայն պարտիք են:

ԲԱՇԽՈՒՄՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱՅ

Պ Օ Լ Ի Ս

	Թաղ	Կեղեցի Երեսփոխանաց թիւ.	
1	Գումքափու	Մայր եկեղեցի	24
2	«	Ս. Յարութիւն	2
3	Կէտիկփաշա	Ս. Յովհաննէս	6
4	Եէնիքաբու	Ս. Թագ. և Բարթողիմ.	4
5	Սամաթիա	Ս. Գէորգ	15
6	«	Ս. Յակոբ	1
7	Նարլքափու	Ս. Յովհաննէս	2
	Մաքրի գեղ	Ս. Ստեփան	
	Այ Ստեֆան	Ս. Աստուածածին	
	Այ Եօրկի	Ս. Աստուածածին	
8	Թօփքափու	Ս. Նիկողայոս	2
9	Քարակէօմրիւկ	Ս. Յ. Ոսկերբերան	1
10	Պալատ	Ս. Հրեշտակապետ	15
11	Էյիւպ	Ս. Աստուածածին	1
12	«	Ս. Եղիա	1
13	Խասգիւղ	Ս. Ստեփան	15
14	Քասըմփաշա	Ս. Յակոբ	1
15	Բերա	Ս. Երբորդութիւն	17
	Ղալաթիա	Ս. Լուսաւորիչ	
16	Պէշիկթաշ	Ս. Աստուածածին	10
17	Օրթագիւղ	Ս. Աստուածածին	14
18	Քորուշէշմէ	Ս. Խաչ	5
	Հիսար	Ս. Սանդուխտ	
	Միրկիւն	Ս. Երեք մանկունք	
	Նորգիւղ	Ս. Աստուածածին	
	Պէօյիւքտէրէ	Ս. Հռիփսիմէ	

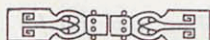
19	{ Պէյթօղ Քանտիլի	Ս. Նիկողայոս Ս. Ս. Առաքելոց }	1
20	{ Քուզկուլնուք Է Իճատիէ	Ս. Լուսաւորիչ	2
21	Ոսկիտար	Ս. Կարապետ	8
22	{ « Ալէմտաղ	{ Ս. Խաչ Ս. Նշան }	11
23	Քաղկեդոն	Ս. Թադաւոր	1
24	Քարթալ	Ս. Նշան	1
Ընդամենը			160

Գ Ա Ի Ա Ռ Ք

Առաջնորդ. վիճակ	Երեսփոխ. թիւ	Առաջնորդ. վիճակ	Երեսփոխ. թիւ
1 Երուսաղէմ	1	25 Ակն	1
2 Եգիպտոս	1	26 Տիւլբիկ	1
3 Բերիա	1	27 Մալաթիա	1
{ Կիպրոս 4 { Տարսոն { Սիս }	1	28 Կիւրին	1
5 Մարաշ	1	29 Անթէպ	1
6 Հաճին	1	30 Քիլիս	1
7 Զէյթուն	1	31 Շապին քարահիս.	1
8 Ատանա	1	32 Սեբաստիա	2
9 Եդեսիա	1	33 Եւդովկիա	1
10 Տիգրանակերտ	1	34 Մարսըվան	1
11 Քիւրտիստան	1	35 Ամասիա	1
12 Պաղտատ	1	36 Տրապիզոն	1
13 Բաղէշ	1	37 Ճանիկ	1
14 Վան	3	38 Եօզղատ	1
		39 Կեսարիա	2
		40 Գաղատիա	1

15 Աղթամար	1	41 Կուտինա	1
16 Կարս	1	42 Զմիւռնիա	1
17 Մոսկ	2	43 Պրոսաս	1
18 Երզրնկա	1	44 Պանտըրմա	1
19 Բաբերդ	1	45 Նիկոմիդիա	3
20 Կարին	2	46 Ռօստօսթօ	1
21 Քարբերդ	3	47 Ադրիանօպօլիս	1
22 Արաբկեր	1	48 Վալաքիա	1
23 Բալու	1	49 Մոլտավիա	1
24 Գեղի	1	50 Վառնա [*])	1

ընդամենը 60

*) Ժամանակի ընթացքում Թիւրքիան կորցրեց Կարս, Վառնա քաղաքները և մի քանի փոքր գաւառներ, ուրեմն և նրանց մասնակցութիւնն էլ վերացաւ:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻՆ ԱՆԴԱՄՔ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ	ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ
ՍԵՐԱՍՏԻՈՅ	ՂԱԼԱԹԻՈՅ
Տ. ԵՐԵՄԻԱ ՔԱՀԱՆԱՅ	Տ. ՅՈՎՅԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ
ԽԱՍԳԻԻՂԻ	ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Տ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՔԱՀԱՆԱՅ
ՀԻՒՆՔԵԱՐՊԵՅԷՆՏԵԱՆ

ԱԼԹՈՒՆ ՏԻՒՐՐԻ	ԱՂԱԹՕՆ Մ.
ԱՇՆԱՆԵԱՆ Պ.	ԵԱՂՈՒՊԵԱՆ Ե.
ԻԻՐԹԻԻՃԵԱՆ Կ. Ս.	ՄԻՆԱՍ Մ.
ՄԻՍԱՔԵԱՆ Վ.	ՌՈՒՍԻՆԵԱՆ
ՍԻՐԷՆԵԱՆ Յ.	ՏԷՄԻՐՃԻՊԱՇԵԱՆ Ե.
ՓԷՇՏԸՄԱԼՃԵԱՆ Ս.	ՔԱՅՍԷՐԵԱՆ Թ.
ՔՌԹԻԿԵԱՆ Բ.	ՕՏԵԱՆ Գ. Ս.

Ղալաթիա. 20 մայիս 1860.

Ազգային Ընդհանուր Ժողովին միա-
ձայն հաւանութեամբն ընդունուած
և ըստորագրուած: Կ. Պօլիս, ի Պատ-
րիարքարան Հայոց,
24 Մայիս 1860.

13355

2013

ԳԻՆՆ Է 15 ԿԱՊ.

ԴՐՏԵԼ՝ Թիֆլիս, Николаевская пл. № 3,
Айку Теръ-Аствацатрянцу.